

Kaarinan kaupungin vammaispalvelujen menettely

KANTELU

Kantelijat ovat 23.11.2021 oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostelleet Kaarinan kaupungin vammaispalvelujen menettelyä alakouluikäisen tyttärensä palvelujen toteuttamisessa.

Kantelijoiden mukaan Kaarinan kaupunki oli jättänyt heidän tyttärensä palveluasumisen järjestämättä ja laiminlyönyt tyttären palveluja koskevan hallinto-oikeuden päätöksen toimeenpanon, minkä lisäksi kaupungin vammaispalvelu ei ollut huomionnut palveluasumisen järjestämisessä lääkärinlausuntoja, jotka koskivat avustajien pätevyysvaatimuksia.

Lisäksi kantelijat ovat arvostelleet sitä, että kaupunki oli evännyt heidän tyttäreltään mahdollisuuden osallistua perusopetukseen, koska tyttärelle ei ollut järjestetty avustajaa. Menettely oli kantelun mukaan asettanut tyttären eriarvoiseen asemaan muihin lapsiin verrattuna. Edelleen kantelijat ovat arvostelleet sitä, että kaupungin vammaispalvelun ja sivistystoimen päätökset siitä, mihin palveluihin heidän tyttärellään on oikeus koulukäynnin mahdollistamiseksi, ovat olleet keskenään ristiriitaisia, eikä perhe ole niiden perusteella tiennyt, mihin tytär on oikeutettu. Kantelijoiden mukaan perheen saama virheellinen tieto siitä, mikä taho järjestää kouluikäisen avustamisen, on aiheuttanut sen, ettei tyttärelle ole osattu hakea avustajapalvelua oikealta taholta, mikä on vaarantanut tyttären oikeusturvan.

Kantelija on 4.5.2023 toimittanut oikeuskanslerinvirastoon tyttärensä 2.3.2023 päivätyn hoitosuunnitelman. Hän on lisäksi toimittanut oikeuskanslerinvirastoon 31.10.2023 päivätyn lisäkirjoituksen, jossa hän on arvostellut tyttärensä hoidosta maksettua palkkaa, muun muassa saatavuuslisän ja viittomakielen lisän puuttumista.

SELVITYS

Lounais-Suomen aluehallintovirasto on antanut 7.2.2023 päivätyn lausunnon hankittuaan 22.11.2022 päivätyn selvityksen liitteineen Kaarinan kaupungin sosiaali- ja terveystalouden yksilöasioiden jaostolta. Käytettävissäni ovat lisäksi olleet kantelijan Kaarinan kaupungin koulutoimesta tyttärensä asioiden hoitamisessa tekemän kantelun OKV/2279/10/2022 asiakirjat.

Palveluasumisen järjestäminen

Selvityksen mukaan kantelijoiden tyttäreille oli vuodesta 2014 alkaen myönnetty vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen kotiin, joka päätöksen mukaan toteutui kotihoidon ja omaishoidon palveluiden turvin kotiin annettavana palveluna. Selvitystä annettaessa voimassa ollut palveluasumisen päätös oli tehty 8.2.2021.

Selvityksen mukaan tyttären palveluasumisen toteutumisessa oli ollut vuosien aikana rekrytointiongelmia ja vaikeutta löytää kelpoisuudet täyttäviä hoitajia sekä akuutteihin sijaisuuksiin tekijä. Kaupunki oli parhaansa mukaan yrittänyt löytää lapselle hoitajia palveluntuottajien kautta. Vuosien 2018-2022 aikana sekä kaupungin että palveluntuottajien oli ollut vaikeaa löytää riittävän koulutuksen omaavaa ja vanhempien hyväksymää hoitajarinkiä lapsen kotona tapahtuvan palveluasumisen täysimääräiseen toteuttamiseen siten kuin palvelupäätöksessä oli lapselle kotihoitoa myönnetty.

Selvityksessä on todettu, että Turun hallinto-oikeus oli 17.11.2020 antanut lapsen palveluasumisen järjestämistapaa koskien päätöksensä, jonka mukaan palveluasumisen järjestämisen tulee tosiasiallisesti toteutua kokonaisuudessaan ja myönnetyn palveluasumisen tulee vastata sosiaalihuollon asiakkaan tavanomaisista elämäntoiminnoista suoriutumiseen.

Selvityksen mukaan huoltajat ovat usein halunneet vaikuttaa lapsensa kotihoidon palvelun toteutumiseen ja palvelun sisältöön sekä palveluntuottajalle kuuluviin työnjohdollisiin tehtäviin, vastuihin ja työnantajan velvollisuuksiin. Lapsen kotihoidon toteuttamisessa oli ollut vuosien 2018-2022 aikana mukana useita palveluntuottajia. Yhteistyö palveluntuottajien kanssa oli päätynyt sekä huoltajien aloitteesta että palveluntuottajien toimesta. Vaihtuvat hoitajat ja ihmissuhteiden vaihtuvuus ei ole ollut lapsen edun mukaista ja oli kuormittanut lasta. Huoltajien hyväksymiä hoitajia oli etsitty yhdessä, mutta vaihtuvista palveluntuottajista sekä lukuisista rekrytointi-

neista huolimatta huoltajille mieluisten hoitajien löytyminen oli ollut vaikeaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden näkemyksen mukaan lapsen palveluasuminen oli tässä rekrytointitilanteessa turvattu kahdella hoitajalla, mikäli yhtä kelpoisuuden omaavaa hoitajaa ei löydy.

Lapsen tapaaminen

Selvityksen mukaan lapsen oikeuksiin kuuluu mahdollisuus osallistua ja tehdä ikätasonsa mukaisesti itseään koskevia päätöksiä. Kaarinan vammaispalvelu ei ollut tavannut kantelijoiden lasta pitkään aikaan, koska huoltajien mukaan tämä kuormittaisi lasta liiaksi ja lapsen läsnäolosta häntä koskevassa asiassa ei huoltajien mukaan olisi lapselle hyötyä.

Kaarinan kaupungin mukaan lapselle tulee mahdollistaa hänen näköisensä, toiveensa ja tarpeidensa mukainen arki ja elämä ja tukea lasta läsnä. Kantelijoiden lapsi oli selvitystä annettaessa alakouluikäinen tyttö, jonka mielipide, toiveet ja tarpeet tulee saada tuolloista tilannetta paremmin kuulluksi häntä koskevan palveluasumisen toteutumisessa.

Kantelussa esitetyt väitteet ristiriitaisuuksista ja virheellisistä tiedoista

Selvityksen mukaan kantelijoiden lasta koskevat palvelusuunnitelmat oli laadittu yhteistyössä huoltajien ja kaupungin viranomaisten kanssa ja huoltajien mahdolliset eriävät mielipiteet ja ajatukset on tarvittaessa kirjattu asiakirjoihin näkyviin. Huoltajat eivät olleet tuoneet esiin ristiriitaisuuksia tai epäselvyyksiä koskien asiakastietojärjestelmään tallennettuja lapsen palvelusuunnitelmia vuosilta 2018-2021. Selvityksen mukaan huoltajien kokema ristiriita koskien toimivaltaa ja virheellisen tiedon antamista viranomaisen toimesta nousi esille huoltajien nyt käsiteltävänä olevassa kantelussa.

Lapsen äiti oli selvityksen mukaan vuosittain tehnyt lapsen vammaispalvelua koskevien rekisteritietojen tarkastuspyynnön, ja hän ei ollut ollut rekisteritiedot saatuaan yhteydessä vammaispalvelun sosiaalihuollon asiakasasiakirjamerkintöjen virheellisyydestä, puutteellisuudesta tai korjaustarpeesta. Kantelussa huoltajat ovat viitanneet puutteellisiin merkintöihin sekä viranomaisen virheellisen tiedon antamiseen vuosien 2018-2021 aikana, jota vammaispalvelu ei tunnista tapahtuneeksi, eikä pysty yksilöimään tilannetta, johon kantelussa viitataan. Lapsen asiassa on mukana usea toimija ja palveluiden järjestäminen edellyttää laajaa viranomaistoimintaa sekä verkostojen toimivuutta. Huoltajille monialaisten palvelujen ja tukitoimien tarve kuvautui epäselvänä ja ilmeni tyytymättömyytenä toimivaltaan liittyvien asiakokonaisuuksien osalta.

VASTINE

Kantelija on antanut selvityksestä ja lausunnosta 14.3.2023 päivätyn vastineen.

Vastineen mukaan kaupunki ei ollut aktiivisesti yrittänyt ratkaista palveluasumiseen liittyneitä ongelmia, ja kantelijan mukaan kaupunki olisi milloin tahansa voinut korjata palveluasumisen puutteet kantelijan vastineessaan esittämin keinoin. Kantelija on lisäksi kertonut muun muassa, että perhe ei ole estänyt vammaispalveluja tapaamasta lasta ja että perhe oli nimenomaan toivonut kahden työntekijän mallin käyttöönottoa.

Kantelijan näkemyksen mukaan vammaispalvelut ovat toimineet perhettä kohtaan syrjivästi ja epäasiallisesti.

RATKAISU

Asiaa koskevat säännökset

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettu laki (733/1992) oli voimassa 31.12.2022 saakka. Kyseisen lain 4 §:n 1 momentin mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät muun muassa hankkimalla palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta (4 kohta). Saman pykälän 3 momentin mukaan hankittaessa palveluja 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetulta yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän oli varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toimijalta.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (1987/380, vammaispalvelulaki; laki on kumottu 1.1.2025 alkaen voimassa olevalla lailla 675/2023) 3 §:n 2 momentin mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve.

Vammaispalvelulain 4 §:n mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla.

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen (31.12.2022 saakka kunnan) on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Hyvinvointialueella (31.12.2022 saakka kunnalla) ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen eikä henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaispalvelulain 3 a §:n 1 momentin mukaan kyseisen lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueeseen (31.12.2022 saakka kunnan) viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 7 §:ssä säädetään. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoksin tarpeen mukaan. Pykälän 3 momentin mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen (759/1987; asetus kumoutuu 1.1.2025 alkaen) 10 §:n 1 momentin mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiselle. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Edellä mainitun asetuksen 11 §:n mukaan palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat: 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin, 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen, 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asiois-

saan, 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen, 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämään sekä osallisuutta edistävän toiminnan ja 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

Sosiaalihuoltolain 5 §:n mukaan kaikissa sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat lasta, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lasten kohdalla on 4 §:ssä mainittujen asioiden lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut parhaiten turvaavat: 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon, 3) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden ja 4) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen.

Sosiaalihuoltolain 30 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu siten kuin 4 ja 5 §:ssä säädetään.

Sosiaalihuoltolain 31 §:ssä säädetään asiakkaan kuulemisesta ja oikeudesta saada selvitys eri vaihtoehtoista. Pykälän mukaan asiakkaan kuulemisesta ennen häntä koskevan päätöksen tekemistä säädetään hallintolaissa (434/2003). Asiakkaan oikeudesta saada selvitys eri vaihtoehtoista säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Sosiaalihuoltolain 32 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon tarvetta arvioitaessa, lasta ja nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä sekä sosiaalihuoltoa toteutettaessa lapsen ja nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lapselle on turvattava hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla mahdollisuus saada tietoa häntä koskevassa asiassa ja esittää siitä mielipiteensä ja toivomuksensa. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan palvelutarpeen arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä hänen

yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Kun arvioidaan henkilön toimintakykyä ja palvelutarvetta erilaisissa toimintaympäristöissä, on otettava huomioon henkilön terveydentila, elämäntilanne ja elinolosuhteet sekä niissä tapahtuvat muutokset. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toivomuksensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.

Sosiaalihuoltolain 41 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin kyseisessä laissa tarkemmin säädetään.

Sosiaalihuoltolain 42 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi omatyöntekijä. Työntekijää ei tarvitse nimetä, jos asiakkaalle on jo nimetty muu palveluista vastaava työntekijä tai nimeäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Mainitun pykälän 2 momentin (sellaisena kuin se oli tapahtuma-aikaan voimassa) mukaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Pykälän 4 momentin (sellaisena kuin se oli tapahtuma-aikaan voimassa) mukaan erityistä tukea tarvitsevaa lasta koskevaa sosiaalihuoltoa toteutettaessa lapsen omatyöntekijän tai muun lapsen sosiaalipalveluista vastaavan työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti.

Mainittua sosiaalihuoltolain 42 §:ää on muutettu 1.1.2023 voimaan tulleella lailla 1280/2022.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 4 §:ssä säädetään oikeudesta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

Mainitun lain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Aluehallintoviraston lausunto

Lausunnossa on todettu, että Lounais-Suomen aluehallintovirasto oli antanut kantelijoiden aluehallintovirastolle osoittamaan kanteluun 29.10.2021 päätöksen LSAVI/10666/2019, joka koski Kaarinan kaupungin kotihoidon menettelyä. Päätöksessään aluehallintovirasto oli kiinnittänyt huomiota Kaarinan kaupungin kotihoidon velvollisuuteen noudattaa kaikissa tilanteissa sitä, mitä kunnan valvonta- ja järjestämisvastuusta ja asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetään. Lisäksi aluehallintovirasto oli kiinnittänyt kaupungin kotihoidon huomiota sen toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Aluehallintoviraston lausunnon mukaan 8.2.2021 tehtyyn päätökseen palveluasumisesta on lisätty maininta siitä, että kaupungin kotihoito vastaa kotihoidon palvelun järjestämisestä. Aluehallintovirasto on todennut, että kantelijoiden tyttären palveluasumista ei ole Kaarinan kaupungin toimesta pystytty järjestämään kokonaisuudessaan yksilöllisen palveluntarpeen ja päätösten mukaisesti. Palveluntuottajat eivät olleet pystyneet vastaamaan palvelutarpeeseen kokonaisvaltaisesti, osittain rekrytointivaikeuksista johtuen.

Kaupunki oli toteuttanut kotihoidon ostopalveluna. Aluehallintovirasto on todennut lausunnossaan, että ostaessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta kaupungin tulee valvoa, että palvelut tosiasiaassa toteutuvat asiakkaalle tehdyssä päätöksessä myönnetyn mukaisesti. Tämä ei ollut kaikilta osin toteutunut.

Turun hallinto-oikeus oli 17.11.2020 antanut päätöksen kantelijoiden valitukseen heidän tyttärensä palveluasumisen järjestämisestä koskevassa asiassa. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan lapsen palveluasuminen oli järjestettävä siten, että valittu tapa vastaa hänen tavanomaisista elämän toiminnoista suoriutumisen tarpeeseensa. Päätöksen mukaan lapsen palveluasuminen oli järjestetty lainvastaisesti siltä osin kuin palveluasuminen ei ollut toteutunut kunnan päättämän järjestämistavan vuoksi. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan lapsen palveluasumiseen liittyvä hoito edellytti riittävää terveydenhoidollista osaamista, joten kunnan järjestämisvelvollisuuden voitiin katsoa sisältävän ainakin sen, että hoitajaksi tarjotaan henkilöitä, joilla sellainen osaaminen on. Päätöksen mukaan kunnan erityistä järjestämisvelvollisuutta ei poista se, että lapsen erityisen hoitoisuuden edellyttämien hoitajien rekrytointi on mahdollisesti erittäin vaikeaa, eikä se, että lapsen huoltajien oma toiminta on osittain vaikeuttanut rekrytointeja entisestään.

Aluehallintovirasto on todennut, että kaupunki oli hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen suorittanut palvelutarpeen arviota ja pyrkinyt asiakirjojen perusteella myös muilta osin hakemaan asiaan ratkaisua. Tehdyt toimet eivät kuitenkaan olleet tuottaneet pysyvää ratkaisua, jolla palveluasuminen kotiin olisi toteutunut kaikilta osin. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kaupungin olisi pitänyt kuitenkin laajemmin selvittää lapsen yksilöllistä tarvetta vastaavan palvelun eri toteuttamisvaihtoehtoja palveluiden turvaamiseksi. Kanteluun annetun selvityksen perusteella kaupunki oli ryhtymässä uusiin toimiin, mikäli voimassa olevan päätöksen järjestämistavan mukaista palvelua ei marraskuussa 2022 aloittaneenkaan palvelutuottajan toimesta pystytä toteuttamaan kokonaisuudessaan ja käynnistää tällöin palvelutarpeen arvioinnin palveluasumisen järjestämistavan osalta. Käytännössä palveluasumisen järjestämistavan muuttaminen voisi lapsen edun mukaisesti toteutua osa-aikaisena hoitona, lyhytaikaisena hoitona perhehoidossa tai asumisyksikössä.

Aluehallintovirasto on arvioinut, että kaupunki oli selvitysten perusteella pyrkinyt varmistamaan, että palveluntuottaja toteuttaa palvelun asianmukaisesti työntekijöiden pätevyysvaatimuksien osalta. Selvitysten liitteenä olevassa palveluasumisesta 8.2.2021 tehdyssä viranhaltijapäätöksessä kaupungin vammaispalvelujen viranhaltija oli myöntänyt kantelijoiden tyttären palveluasumisen toteutumisen kahden hoitajan toimesta, mikäli palveluasumisen päätöksellä myönnettyä kotihoitoa ei saada turvattua yhden kelpoisuudet täyttävän hoitajan toimesta ja mikäli yhdellä hoitajalla ei katsottu olevan lapsen hoidon ja huolenpidon toteuttamiseen vaadittavaa terveydenhuollon sekä viitotun kielen osaamista. Näin ollen aluehallinto ei katso, että kaupunki olisi jättänyt lääkärinlausunnot huomioimatta.

Aluehallintovirasto on todennut monialaisen yhteistyön osalta, että asiakirjojen mukaan vammaispalvelut oli ollut yhteydessä sivistystoimeen lapsen koulunkäynnistä. Palvelusuunnitelman 18.2.2021 mukaan sivistystoimi vastasi koulupäivien ja koulumatkojen aikaisesta hoidosta ja koulukuljetuksesta. Lapsella oli koulupäivien aikana sama avustaja kuin kotona.

Aluehallintovirasto on viitannut perusopetuslain 39 §:n säännökseen. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan lapsen kouluaikainen tuki oli perusopetuslain mukaisesti sivistystoimen vastuulla, mutta palveluita on voitu toteuttaa yhteistyössä muun muassa sosiaalihuollon kanssa. Sosiaalihuollon tehtävänä taas on turvata lapsen kotiin annettavat välttämättömät palvelut. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vammaispalvelut eivät olleet toimillaan evänneet kantelijoiden lapsen perusopetukseen osallistumista. Aluehallintovirasto kuitenkin katsoi, ettei kaupunki selvitysten perusteella ollut eri toimijoidensa kanssa yhteistyössä riittävässä määrin huolehtinut siitä, että lapsen koulunkäynti olisi tullut turvatuksi.

Kantelussa huoltajat ovat arvostelleet vammaispalveluiden ja sivistystoimen päätösten ristiriitaisuutta ja saamaansa virheellistä tietoa siitä, mikä taho järjestää lapsen kouluaikaisen avus-

tamisen. Aluehallintovirasto on korostanut, että hallintolain 44 §:n mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä ilmi selvästi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai veloitettu tai miten asia muuten on ratkaistu.

Aluehallintovirasto on todennut, että sosiaalihuoltolain mukaan palvelutarpeen arviointia tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.

Asiakkaan kuulemisesta ennen häntä koskevan päätöksen tekemistä säädetään hallintolaissa ja asiakkaan oikeudesta saada selvitys eri vaihtoehdoista sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa. Aluehallintovirasto on todennut, kuten kaupunki on selvityksessään tuonut esille, että kantelijoiden alakouluikäisen lapsen mielipide, toiveet ja tarpeet tulee saada paremmin kuulluksi häntä koskevan palveluasumisen toteutumisessa. Kaupungin vastuulla on turvata se, mikä palvelun järjestämis- ja toteuttamistapa turvaa lapselle hänen etunsa mukaiset oikeudet. Kaupungin mukaan vammaispalvelut ei ole huoltajien toiveesta tavannut lasta pitkään aikaan, vaikka lapsen oikeuksiin kuuluu mahdollisuus osallistua ja tehdä ikätasonsa mukaisesti itseään koskevia päätöksiä. Aluehallintovirasto on todennut, että asiakirjojen perusteella lapsella ei ole ollut sosiaalihuoltolain 42 §:n mukaista omatyöntekijää, jonka tehtävänä on muun muassa koordinoita sosiaalihuoltolain 41 §:n monialaista yhteistyötä sekä huolehtia siitä, että 42 §:n mukainen erityistä tukea tarvitsevan henkilön tai lapsen tapaaminen toteutuu riittävän usein.

Arviointi

Vammaispalvelulain edellä selostetun 8 §:n 2 momentin mukaan kantelussa tarkoitettuna tapahtuma-aikana kunnan tuli järjestää vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsi palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kantelijoiden tyttären palveluasumisen järjestämistä koskevan päätöksen mukaan hänelle oli myönnetty vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen kotiin, joka toteutui kotihoidon ja omaishoidon palveluiden turvin sinne annettavana palveluna. Päätöksen mukaan kaupungin kotihoito vastasi kotihoidon palvelun järjestämisestä. Kaupunki oli toteuttanut kotihoidon ostopalveluna. Kantelijoiden valituksen perusteella Turun hallinto-oikeus oli 17.11.2020 antanut lapsen palveluasumisen järjestämisestä edellä selostetun päätöksen ja Lounais-Suomen aluehallintovirasto oli käsitellyt samaa asiaa lapsen huoltajien kanteluun 29.10.2021 antamassaan päätöksessä.

Saadun selvityksen ja lausunnon perusteella kantelijoiden tyttärelle myönnetty palveluasuminen ei ole toteutunut kokonaisuudessaan palveluasumisesta tehdyssä päätöksessä myönnetyn ja lapsen yksilöllisen palvelutarpeen eikä lapsen edun mukaisesti. Kaarinan kaupunki ei ole näin ollen lapsen palveluasumisen järjestämisessä noudattanut vammaispalvelulakia ja sosiaalihuoltolakeja.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain säännösten nojalla kaupungin tuli valvoa, että ostaessaan palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta palvelut tosiasiaassa toteutuvat asiakkaalle myönnetyn päätöksen mukaisesti. Kaarinan kaupungin vammaispalveluissa ei ole noudatettu edellä mainitun lain järjestämis- ja valvontavelvollisuutta, kun ne ovat jättäneet varmistamatta, että ostopalveluna hankittu kotihoito vastaa kaikilta osin asiakkaan palvelupäätöstä.

Saadun selvityksen ja lausunnon mukaan Kaarinan kaupunki ei ole eri toimijoidensa kanssa riittävässä yhteistyössä huolehtinut siitä, että kantelijoiden lapsen koulunkäynti olisi tullut turvatuksi. Asiassa ei ole noudatettu sosiaalihuoltolain 41 §:n säännöstä, jonka mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden.

Saadusta selvityksestä ja lausunnosta käy ilmi, että vammaispalvelut eivät olleet tavanneet kantelijoiden lasta pitkään aikaan eikä lapselle ollut nimettynä omatyöntekijää. Aluehallintoviraston lausunnon mukaan kantelijoiden tyttären mielipide, toiveet ja tarpeet tulee saada paremmin kuulluksi häntä koskevan palveluasumisen toteutumisessa.

Sosiaalihuoltolain 31, 32 ja 36 §:n säännösten mukaisesti asiakasta on kuultava ennen häntä koskevan päätöksen tekemistä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa sekä palvelutarpeen arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen ja nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin sekä heidän itsemääräämisoikeutensa kunnioittamiseen. Saadun selvityksen ja lausunnon perusteella Kaarinan kaupungin vammaispalveluissa ei ole noudatettu edellä mainittuja säännöksiä, kun kantelijoiden lasta ei ole kuultu eikä hänen mielipiteitään ja toivomuksiaan ole selvitetty lapsen palveluasumista ja palveluita järjestettäessä.

Sosiaalihuoltolain 42 §:ssä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan omatyöntekijästä sekä tämän velvollisuudesta tavata henkilökohtaisesti erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Saadun selvityksen mukaan kantelijan lapselle ei ollut nimettynä omatyöntekijää. Kaarinan kaupungin vammaispalvelut on laiminlyönyt noudattaa sosiaalihuoltolain 42 §:ää.

Kantelun, vastineen, selvityksen ja lausunnon sekä käytettävissä olevan asiakirja-aineiston perusteella kokonaisuudessaan arvioituna Kaarinan kaupungin vammaispalvelujen menettely on

johtanut siihen, että kantelijoiden lapsen oikeus sosiaalihuoltolaissa ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädettyyn laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ei ole toteutunut.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kaarinan kaupungin vammaispalvelut on asiassa saadun selvityksen perusteella kantelijoiden lapsen asiassa laiminlyönyt noudattaa seuraavia säännöksiä:

- vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin palveluasumisen järjestämistä koskeva säännös sekä vammaispalvelulain 3 §:n ja sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:n säännökset palvelujen järjestämisestä asiakkaan yksilöllisen palveluntarpeen ja edun mukaisesti
- tapahtuma-aikaan voimassa olleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §
- monialaisen yhteistyön ja lapsen koulunkäynnin turvaamisen osalta sosiaalihuoltolain 41 §
- kantelijoiden lapsen kuulemisen, omatyöntekijän ja lapsen tapaamisen osalta sosiaalihuoltolain 31, 32, 36 ja 42 §:t
- sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon koskevat sosiaalihuoltolain 30 § ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §.

Kaarinan kaupungin sosiaalipalvelut ovat siirtyneet Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hoidettaviksi. Saatan käsitykseni Kaarinan kaupungin vammaispalvelujen menettelyn lainvastaisuudesta Varsinais-Suomen hyvinvointialueen tietoon.

Asia ei ole antanut aihetta muihin toimenpiteisiin.

Kantelijan 31.10.2023 päivätty lisäkirjoitus sisältää uusia väitteitä, joita ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä enää käsittelemään tämän kanteluasian yhteydessä. Lounais-Suomen aluehallintovirasto on ilmoittanut, että aluehallintovirastossa on vireillä kantelijoiden lapsen palveluita koskevia kanteluja. Huoltajat ovat kannelleet aluehallintovirastoon kotihoidon ja lastensuojelun toiminnasta lapsen asioissa. Edellä esitetyn perusteella siirrän mainitun kirjoituksen Lounais-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi ja pyydän sitä ilmoittamaan päätöksestään tai muista toimenpiteistään asiassa viimeistään 31.5.2024.

Kantelijan Kaarinan kaupungin koulutoimen menettelystä tekemä kantelu OKV/2279/10/2022 ratkaistaan myöhemmin erikseen.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Irma Tolmunen